

- Rezoliutsiia na zakhyst zhinok, yaki tikaiut z Ukrainy vid viiny z RF [Resolution on the protection of women fleeing Ukraine from the war with the Russian Federation]. (2023) [in Ukrainian].
- Rome Statute of the International Criminal Court. (2002). Article 7 (g) [in English].
- Sareta, A., Melnychenko, O., & Stepaniuk, O. (2022). Robota z postrazhdalymy vid seksualnogo nasylstva v umovakh zbroinoho konfliktu [Working with victims of sexual violence in armed conflict]. Proiekt Rady Yevropy «Borotba z nasylstvom stosovno zhinok v Ukraini» (COVAW) 2021-2022 roky [Council of Europe project «Combating violence against women in Ukraine» (COVAW) 2021-2022]. [in Ukrainian].
- Stark, L., Seelinger, K. T., Ibala, R.-M., Tovpeko, Ya. & Mukwege, D. (2022). Prevention of conflict-related sexual violence in Ukraine and globally, The Lancet, Volume 399, Issue 10342 [in English].
- Ukrinform. (2023). Kilkist ukrainstiv ta yikh mihratsiia za kordon cherez viinu [The number of Ukrainians and their migration abroad due to the war]. [in Ukrainian].

УДК 37.374.1

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.161-172](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.161-172)

Білан Марія Вікторівна –
здобувачка відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих імені Івана
Зязюна НАПН України

Bilan Mariia – PhD Student of the
Andragogy Department, Ivan
Ziazun Institute of Pedagogical
and Adult Education of the National
Academy of Educational Sciences
of Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0008-8250-9092>

E-mail: mbilan1317@gmail.com

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА УКРАЇНСЬКОЇ МІГРАЦІЇ У КАНАДІ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена історії формування та розвитку української діаспори у Канаді. Історико-ретроспективний аналіз дозволяє актуалізувати наявний досвід у контексті нинішніх подій та глибше зрозуміти сутність досліджуваного явища – інтеграції українських біженців у канадське суспільство засобами освіти. Ефективним засобом інтеграції є освіта. Тому метою дослідження став аналіз історичної ретроспективи української міграції до Канади в контексті освітніх можливостей для дорослих мігрантів. У дослідженні використано комплекс таких методів: загальнонаукових (аналіз і синтез, узагальнення і систематизація), міждисциплінарних статистичний і системно-структурний), конкретно-наукових (хронологічний, хронологічно-проблемний, ретроспективний, картографічний). Для історико-ретроспективного аналізу автором було взято за основу, доповнено та адаптовано до потреб дослідження класифікацію етапів

формування і розвитку української діаспори в Канаді, запропоновану канадськими науковцями. Ключовим чинником виокремлення хвиль імміграції українців до Канади послужувала війна та військові дії. Було виокремлено 5 хвиль: перша довоєнна хвиля (1891-1914 рр.); друга (після Першої світової війни); третя (після Другої світової війни); четверта (після розпаду Радянського Союзу до 2016 р.); п'ята (після початку повномасштабної війни, розв'язаної РФ проти України). Здійснюючи опис кожної хвилі, автор акцентував увагу на формуванні української громади та характеризував культурні та освітні аспекти її розвитку. На кожному етапі було відтворено профіль типового українського мігранта: рівень його освіченості, знання мови приймаючої країни, наявність кваліфікації та професійного досвіду та ін. Це дало змогу простежити еволюцію рівня освіченості українського мігранта в Канаді відповідно до етапів міграції та формування української діаспори: від неписьмених та малоосвічених селян у першій хвилі міграції до високоосвічених фахівців різних професій зі знанням англійської мови.

Ключові слова: дорослі; українські мігранти; українська діаспора; історія розвитку; Канада; освітні характеристики.

Bilan Mariia

HISTORICAL RETROSPECTIVE OF UKRAINIAN MIGRATION IN CANADA: EDUCATIONAL ASPECT

Abstract. *The article is devoted to the history of Ukrainian diaspora development in Canada. The historical retrospective analysis makes it possible to update the existing experience in the context of current events and to better understand the essence of the phenomenon under study – the integration of Ukrainian refugees into Canadian society by means of education. An effective means of integration is education. Therefore, the purpose of the study was to analyze the historical retrospective of Ukrainian migration to Canada in the context of educational opportunities for adult migrants. The author used a complex of the following research methods: general scientific (analysis and synthesis, generalization and systematization), interdisciplinary statistical and system-structural), specific scientific (chronological, chronological-problematic, retrospective, cartographic).*

For the historical retrospective analysis, the author took as a basis the classification of the stages of the formation and development of the Ukrainian diaspora in Canada, proposed by Canadian scientists. It was supplemented and adapted to the needs of the research. The war and military operations served as a key factor in distinguishing the waves of Ukrainian immigration to Canada. 5 waves were distinguished: the first pre-war wave (1891-1914); the second (after the First World War); the third (after World War II); the fourth (after the collapse of the Soviet Union until 2016); the fifth (after the start of a full-scale war unleashed by the Russian Federation against Ukraine).

While describing each wave, the author emphasized the formation of

the Ukrainian community and characterized the cultural and educational aspects of its development. At each stage, the profile of a typical Ukrainian migrant was recreated: the level of education, knowledge of the host country language, availability of qualifications and professional experience, etc. This made it possible to trace the evolution of the Ukrainian migrants' education level according to the stages of migration to Canada and the formation of the Ukrainian diaspora: from illiterate and poorly educated peasants in the first wave of migration to highly educated specialists of various professions with knowledge of the English language.

Key words: *adults; Ukrainian migrants; Ukrainian diaspora; history of development; Canada; educational characteristics.*

Постановка проблеми, її актуальність. Звернення до історії української міграції у Канаді обумовлене прагненням якомога глибше й ґрунтовніше вивчити та ретельно проаналізувати весь попередній процес розвитку цього явища. Як підкреслював академік С. Гончаренко, лише за умов володіння інформацією про передумови питання, історію його становлення і розвитку, можна усвідомити й осмислити досліджувану проблему на належному рівні (Гончаренко, 2008, с. 23). Відтак, історико-ретроспективний аналіз міграційного руху українців до Канади дозволить нам актуалізувати наявний історичний досвід у контексті нинішніх подій та з'ясувати особливості останньої міграційної хвилі. Це, в свою чергу, допоможе зрозуміти зміст і сутність навчання дорослих українських мігрантів на сучасному етапі.

Як відомо, українська діаспора в Канаді є доволі великою. За підрахунками, вона складає близько 1,4 млн осіб. За обсягами вона є 11-ю мовно-етнічною групою в Канаді (СКУ, 2022). Тож Канада стала привабливою країною для міграції українців. Зважаючи на складні умови воєнного часу і небезпеки ракетних ударів, бойових дій, авіа бомбардувань через війну, розв'язану Росією проти України, багато українців змушені були залишити свої домівки у пошуках безпечного місця. Таким місцем стала для них Канада та її програма підтримки CUAET (The Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel – дозвіл на екстрені подорожі Канада-Україна). За підрахунками, за період з березня 2022 р. по 15 липня 2023 р. до Канади приїхало понад 166800 українців, близько 793804 заяв було схвалено, і ще понад 300 тис заявників на притулок у Канаді очікують вирішення. Таким чином, потенційно під час цієї хвилі імміграції українців до Канади очікується понад 950 тис. осіб до 31 березня 2024 р., поки діє зазначена вище програма захисту українських біженців (Immigration News, 2023).

Така підтримка українців має глибоке коріння та безпосередньо пов'язана з формуванням і розвитком української діаспори в Канаді.

Ефективним інструментом інтеграції новоприбулих у Канаді стала освіта: формальна, неформальна та інформальна. Тому вивчення того, як з часом змінювалися освітні ініціативи та як вони сприяли адаптації та інтеграції українських мігрантів у канадське суспільство, набуває актуальності у нинішніх умовах.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Історія становлення й розвитку української діаспори була предметом вивчення істориків, соціологів, етнографів, педагогів та науковців інших галузей наук. У різних наукових та науково-популярних джерелах пропонується різна періодизація українського міграційного руху до Канади. Науковці П. Артимишин, Д. Кірюхін, І. Лапшина та багато інших обирають соціально-економічні чинники та мотиви переселення українців як хронологічні межі міграційного руху та виокремлюють 6 етапів розвитку української громади у Канаді. Натомість українська дослідниця Т. Шадріна пропонує доволі стислу класифікацію етапів формування української громади в Канаді, в якій виділено всього три етапи формування української діаспори. В основу її класифікації покладено відмінності й неоднорідність народних мас, що «активно переселялися за океан у різні часи» (Шадріна, 2016, с. 309). Попри свою стислість ця класифікація відображає певні освітні характеристики, а саме рівень освіченості українського мігранта: від малоосвічених селян до високоосвічених інтелігентів.

Доволі поширеною і відомою є класифікація І. Романько, що охоплює «три великі хвилі» масової імміграції українців до Канади: перша хвиля (1891-1914 рр.) налічувала близько 170 тисяч осіб, друга (між двома світовими війнами) – 68 тисяч і третя (1947-1954 рр.) – 34 тисячі осіб. До цієї класифікації автор додає ще й четверту хвилю, яку називає «новою діаспорою», обґрунтовуючи свою позицію тим, що у період між 1991-2001 рр. з України до Канади прибуло на постійне проживання майже 20 тисяч українців (Романько, 2020, с. 136).

З огляду на викладене, **метою нашого дослідження** є аналіз історичної ретроспективи української міграції до Канади в контексті освітніх можливостей для дорослих мігрантів.

Для досягнення поставленої мети було використано загальнонаукові методи досліджень, зокрема аналіз і синтез, узагальнення і систематизація, а також міждисциплінарні методи: статистичний і системно-структурний. Пріоритетними у дослідженні стали конкретно-наукові методи, а саме історичні: хронологічний, хронологічно-проблемний, ретроспективний, картографічний. Їх використання в комплексі дозволило глибоко зануритися в досліджувану проблему та проаналізувати освітні можливості, що їх пропонувала Канада дорослим мігрантам з України

здля їх адаптації та інтеграції в канадське суспільство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для свого дослідження обираємо класифікацію етапів формування та розвитку української громади в Канаді, запропоновану канадськими науковцями М. Стіком (M. Stick) та Фенг Гоу (Feng Hou). В її основу було покладено війну як примусовий чинник масового переселення українців до Канади. За М. Стіком (M. Stick) та Фенг Гоу (Feng Hou), п'ять хвиль імміграції українців до Канади:

- перша (1891-1914 рр.) довоєнна хвиля;
- друга (після Першої світової війни);
- третя (після Другої світової війни);
- четверта (після розпаду Радянського Союзу до 2016 р.);
- п'ята (після початку повномасштабної війни, розв'язаної РФ проти України) (Stick, Feng Hou, 2022).

Проте у цій класифікації четверта хвиля «вибивається» з авторської побудови міграційних етапів українців до Канади, спонукальним чинником яких була війна чи воєнні дії. Розпад Радянського Союзу був мирним процесом і жодних воєнних дій у той час не відбувалося.

Зважаючи на те, що нині українці змушені залишати свою Батьківщину та шукати прихистку через війну в інших країнах, у тому числі й у Канаді, війна як примусовий чинник вимушеного переселення населення за кордон чи в межах своєї країни може розглядатися як об'єктивний критерій, що відображає головні тенденції міграції та основні характеристики мігрантів.

З огляду на висловлені міркування, спробуємо класифікувати історію створення української діаспори в Канаді, адаптуючи класифікацію М. Стіка (M. Stick) та Фенг Гоу (Feng Hou) до потреб нашого дослідження. Таким чином, критерієм розмежування етапів створення української громади в Канаді є воєнні дії. Головним завданням класифікації стає висвітлення культурного та освітнього аспектів імміграції українців до Канади задля їх подальшої адаптації й інтеграції в канадське суспільство.

Перша (довоєнна) хвиля імміграції українців до Канади (1891-1914 рр.). За твердженням М. Стіка (M. Stick) та Фенг Гоу (Feng Hou) 1891 р. став роком масової імміграції українців (Stick, Feng Hou, 2022). За даними федерального уряду Канади до країни іммігрувало понад 150 тис. українців (Government of Canada, 2020). Переважно це були селяни з Галичини та Буковини, які оселялися у трьох провінціях країни (Манітоба, Саскачеван та Альберта) й займалися сільськогосподарською справою. Більшість іммігрантів не вміли читати й писати рідною мовою. Не знали вони й англійської мови й культурних особливостей нової країни, відтак

почувалися «громадянами третього сорту» (Czumer, 1981, с. 69). Тому недивно, що українці трималися консолідовано, відчужено від місцевого населення та соціально-культурного життя своєї нової батьківщини. На переконання канадської українки, дослідниці імміграції в Канаді, М. Косташ (M. Kostash), цей фактор став основоположним у формуванні української громади. Іншими словами, вона залишалася «замкненою в собі» (Kostash, 1992). Це була реакція на вороже ставлення до українських іммігрантів, які, в свою чергу, свідомо відмовлялися вивчати англійську мову для входження в канадське суспільство.

Підсвідоме прагнення зберегти свої національні риси означало для українців вижити у неприхильній до них країні. Водночас, у дітей українських переселенців спрацьовував інший механізм виживання: вивчити англійську мову і позбутися зневажливого ставлення до них, як до іноземців. Тобто через мову відкрити для себе шлях до рівноправного проживання в країні (Шадрина, 2016).

Друга хвиля масового переселення українців припадає на період після Першої світової війни до початку Другої світової війни (1920-1939 рр.). За підрахунками, у період між двома світовими війнами понад 67 тис. осіб виїхали з України до Канади (Government of Canada, 2020). Загалом, понад 1 млн українців змушені були залишити своє постійне місце проживання за 10 років у період з 1920-1930-ті рр. (Lapshyna, 2022) з таких причин, як припинення існування Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, колективізація, Голодомор, політичні репресії.

Окрім селян, іммігрувала також й українська інтелігенція, яка почала обирати для свого поселення промислові містечка східної частини Канади (СКУ, 2022). Загалом, розселення іммігрантів визначалось можливостями їхнього працевлаштування та професійною підготовкою. Так, ті, що хотіли працювати в сільськогосподарській галузі, оселялися у селах; ті українці, хто влаштовувались на роботу на шахтах, лісопереробних, вагоноремонтних заводах, у транспортній сфері, у кравецьких й кушнірських майстернях, обирали міста та їх околиці. Важливим чинником нового місця поселення ставала наявність в тій чи іншій місцевості мешканців українського походження (Романько, 2020, с. 145).

Українці, які мали дітей, хотіли кращої долі для своїх дітей на чужині, розуміючи, що цього можна досягти лише завдяки освіті. Вони продовжили організовуватися у різні групування. Переважно це були організації релігійного спрямування, які допомагали виховувати дітей та зберігати народні традиції. Інші організації були освітніми. Вони залучали

молодь через різні розваги, зокрема театральні постановки, спів у хорі. Ще одним мотивом до об'єднання українських іммігрантів стали ідеї боротьби за свої права. Вони організовувалися у профспілки для отримання кращих умов праці та заробітної плати (Czumer, 1981, с. 80). Таким чином, спільними зусиллями переселенці будували «державу в державі», «модель своєї країни в мініатюрі» (Шадріна, 2016, с. 310). Так продовжувався процес об'єднання мовно-етнічної громади українців зі своїми освітніми, науковими, політичними, фінансовими та громадськими інституціями.

Третя хвиля міграційного руху розпочалася вже після Другої світової війни (1945-2000-ні рр.). Основну частку іммігрантів становили українці, яких було вивезено на примусові роботи до нацистської Німеччини, колишні воїни Української повстанської армії (УПА), які відмовилися повертатися до Радянського Союзу, де їх чекали табори. Таким чином, більшість новоприбулих через політичні мотиви переїздили до Канади. Під час цієї хвилі українські іммігранти селилися у великих містах східної Канади (Торонто, Монреаль), де працювали на фабриках і заводах. До прикладу, до 1952 р. до Канади в'їхало понад 30 тис. українців, переважно зі статусом «біженці» (Government of Canada, 2020). Це були представники усіх регіонів України, різних професій і галузей науки й мистецтва. Вони стали найбільш впливовою групою серед попередніх міграційних хвиль. За короткий час нові мігранти включилися у діяльність українських установ, поповнили їх, брали активну участь в урядовій діяльності, розвитку науки, бізнесі та кардинально змінили імідж української громади.

Після розвалу Радянського Союзу (1991 р.) в Україні настала глибока економічна криза, яка й змусила емігрувати тисячі українців. Причому, основна частка іммігрантів до Канади були кваліфікованими спеціалістами, мали вищу освіту, володіли англійською мовою. Після проголошення незалежності України у 1991 р. українці могли легально емігрувати до Канади за умови їх відповідності вимогам канадської імміграційної служби.

Таким чином, на початку третього етапу українці переселялися до Канади з політичних мотивів, а потім з економічних. Основні риси тодішнього мігранта включали освіченість: 12,8% новоприбулих мали середню освіту, 37% мали диплом про вищу освіту, закінчивши інститут, а 36,1% осіб здобули університетську освіту (Українці у Канаді, 2023).

Четверта хвиля (2014-2016 рр.) розпочалася з Революції гідності в Україні, анексії Криму та воєнними діями РФ на сході України. За даними Державної служби статистики України, 1,3 млн громадян залишили Україну у період з 2015-2017 рр. задля працевлаштування за кордоном (Державна

служба статистики України, 2017). Чисельність українських мігрантів до США, Канади, Західної та Центральної Європи зросла з 0,7 млн (у 1991 р.) до 2,5 млн осіб (у 2017 р.), що становить 13% і 38% відповідно (IOM, 2021).

Основною часткою українських мігрантів стала студентська молодь, потік іммігрантів не просто зріс, а подвоївся, починаючи з 2013 р. і досягнув позначки у 157 тис. осіб у 2019 р. (Integral Human Development, 2020). Мотивом для міграції молоді стали воєнні дії, прагнення залишити країну, навчатися за кордоном і знайти своє місце на міжнародному ринку праці. Відтак, потоки української молоді спрямовані були саме на країни, де функціонували українські діаспори, у тому числі й до Канади. Особливостями тодішніх іммігрантів стала їх освіченість, прагнення інтегруватися у міжнародний ринок праці, професійно та особистісно реалізуватися. Освіту вони розглядали як перший етап своєї еміграції, справедливо вважаючи, що диплом про здобуту освіту в університеті за кордоном, допоможе їм знайти гідну роботу.

Разом з тим, доцільно зауважити, що були й такі молоді люди, що їхали з України лише на навчання, не шукаючи «кращої долі» за кордоном. Багато з них планували повернутися на свою Батьківщину, привнести з собою набутий освітній та професійний досвід та сприяти розвитку України. За цей період українська діаспора консолідувалася й стала потужною громадою, що почала відігравати помітну роль у політичному, суспільному, культурному та освітянському житті країни. До прикладу, громада має 14 музеїв, 600 художніх колективів, у тому числі 150 танцювальних ансамблів, 100 хорів, театральних груп, оперне об'єднання. Система освіти української громади в Канаді охоплює дошкільний, шкільний рівень та вищу освіту. Вона налічує 295 різних шкіл: суботні «рідні школи», курси українознавства, літні мовні табори, приватні школи, дво- і тримовні релігійні школи, дитячі садки. В чотирьох провінціях невід'ємною частиною державної шкільної програми є українські студії (навчальні програми з української мови, літератури, історії, географії).

Бажаючи можуть здобути вищу освіту українською мовою у Канадському інституті українських студій університету Альберти, Центрі українських канадських студій в університеті Манітоби, університетах Торонто та Оттави. Крім того, українська мова, історія та література як окремі навчальні дисципліни викладаються в десяти університетах країни (Романько, 2020).

Наступна *п'ята хвиля української імміграції* (2022 р.) – «воєнна» (СКУ, 2022), зумовлена повномасштабною війною РФ проти України, розв'язаною 24 лютого 2022 р., стала чи не найпотужнішою і найчисельнішою. Незважаючи на те, що існує велика невизначеність щодо

тривалості перебування українців у Канаді, продовження бойових дій на території України затьмарює перспективи швидкого повернення для більшості українських мігрантів. Переважна більшість із них починає осідати в новому для себе суспільстві. Відтак, і питання їх інтеграції у ринок праці стає все більш актуальним.

Як зазначають експерти Організації з економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD), біженці з України значно відрізняються від попередніх мігрантських потоків (OECD, 2022). Повною мірою це стосується і мігрантів до Канади. Головною відмінністю, що вирізняє нинішніх українських мігрантів, є те, що значна їх частина має професійно-технічну чи освітню кваліфікацію. Тобто це – висококваліфіковані фахівці. Крім того, новоприбулі з України мають право працевлаштування чи самозайнятості в приймаючій країні (OECD, 2022).

Демографічний склад мігрантів з України також відрізняється від інших потоків мігрантів і спричиняє додаткові перешкоди для інтеграції в канадське суспільство і ринок праці. Через воєнний стан в Україні та заборону виїзду з країни чоловікам призовного віку (18-60 років), понад 70% новоприбулих дорослих становлять жінки, третину мігрантів становлять діти та біля 4-6% люди віком 65 років і старші (OECD, 2023). Тобто більшість мігрантів є матерями, які залишили Україну разом зі своїми дітьми. Як наслідок, склад сімей українських мігрантів стає ключовою проблемою для їхньої інтеграції на ринок праці. Відсутність чоловіків, вплив різноманітних стресових чинників на дітей і на самих жінок у новому середовищі збільшують навантаження по догляду за дітьми та ускладнюють поєднання сімейних обов'язків із роботою. Тому, навіть ті, хто шукає роботу, можуть віддавати перевагу лише частковій зайнятості, принаймні до тих пір, поки вони не отримають доступ до послуг з догляду за дітьми. Те, що в українських мігрантських сім'ях є й утриманці похилого віку, незадовільний стан їхнього здоров'я може стати додатковою перешкодою у пошуку роботи жінки-матері. Разом з тим, якщо літні люди перебувають у гарному здоров'ї, вони можуть допомагати доглядати за дітьми. Як наслідок, жінка отримує більше можливостей виходу на ринок праці.

Нестача кваліфікованих кадрів у багатьох секторах економіки Канади створює гарні передумови для успішної інтеграції українських мігрантів у ринок праці. Тим більше, що рівень їх освітньо-професійної підготовки є доволі високим і значно перевищує освітній рівень інших мігрантів, у тому числі й попередніх українських. За даними UNHCR, понад дві третини українських мігрантів мають вищу освіту. Кожен дев'ятий здобув професійно-технічну освіту, а 8% мігрантів отримали лише загальну

середню освіту (UNHCR, 2022). Цікавим фактом є те, що кожен десятий мігрант з України до свого вимушеного переселення працював в освітній сфері (OECD, 2022). За даними UNHCR, ця частка є навіть більшою і становить 17% (UNHCR, 2022).

Щодо мовної підготовки, її рівень у нинішніх українських мігрантів також позитивно відрізняється від попередніх хвиль. Так, за опитуваннями OECD, проведеними у 2022 р., половина всіх респондентів (50%) повідомили, що вони можуть розмовляти англійською (OECD, 2022). За результатами опитування UNHCR, 38% біженців повідомили, що вони можуть розмовляти англійською мовою (UNHCR, 2022).

Узагальнення отриманих даних щодо культурно-освітніх характеристик українських мігрантів на різних етапах розвитку української діаспори дало можливість вибудувати еволюційну траєкторію освіченості українського мігранта в Канаді (рис. 1).

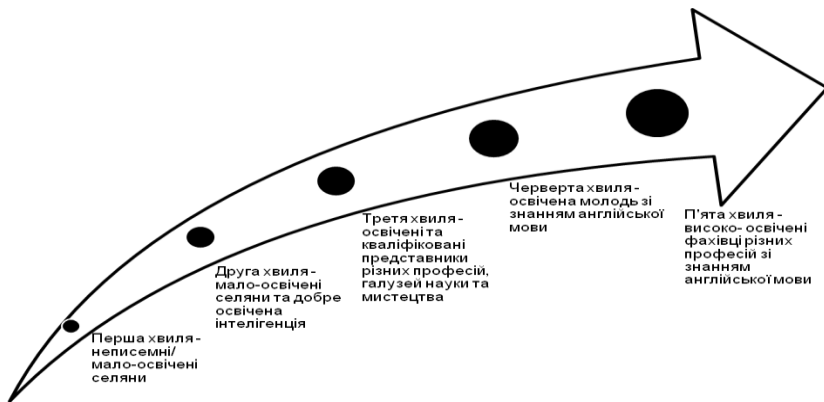

Рис. 1. Еволюція рівня освіченості українського мігранта в Канаді відповідно до етапів міграції.

Джерело: розроблено автором.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, дослідивши історію української діаспори в Канаді та обравши воєнні дії як часову детермінанту етапів її розвитку, можна констатувати, що канадське українство пройшло важкий шлях до інтеграції у нове суспільство та ринок праці: від малоосвічених чи й зовсім неписьменних селян першої хвилі імміграції до високоосвічених і кваліфікованих українців останньої хвилі. Завдяки своїй згуртованості, освіченості, національним культурним традиціям, українська громада має помітний вплив на політичне, економічне, соціальне та культурне життя канадського суспільства. Українська діаспора завжди підтримувала та продовжує підтримувати

іммігрантів з України, зокрема й нинішніх біженців. Завдяки українській громаді підтримуються та зміцнюються зв'язки з історичною батьківщиною, забезпечуються усі умови для збереження національної самобутності та ідентичності. Тож, з одного боку, українська громада допомагає асимілюватися та інтегруватися в канадське суспільство. З іншого, намагається зберегти українську етнічну культуру та самобутність. Ефективним інструментом в цих процесах є освіта на навчання мігрантів через різні програми та курси, в залежності від рівня їх освіченості, професійних чи особистісних потреб.

Перспективами подальших наукових розвідок можуть стати прикладні дослідження проблеми інтеграції дорослих українців-мігрантів через навчання та освіту.

Список використаних джерел

- Гончаренко, С. У. (2008). Педагогічні дослідження: *Методологічні поради молодим науковцям*. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця». 278.
- Державна служба статистики України. (2017). Зовнішня трудова міграція (за результатами модульного вибіркового обстеження). *Статистичний бюлетень*. К. 36. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm
- Романько, І.І. (2020). *Історія та культура української діаспори*: навч. посібник. Кропивницький: Льотна академія Національного авіаційного університету. 328.
- СКУ. Світовий конгрес українців. (2022). *Українці в Канаді: від першої хвили дотепер*. URL: <http://surl.li/lkppo>
- Українці у Канаді – від хлібного колоска до Уейна Ґрецького. (2023). *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/4d581f9dc286a/>
- Шадрина, Т. (2016). Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Філологія», 2(36). 309-314.
- Czumer W. (1981). *Recollections about the life of the first Ukrainian settlers in Canada*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies. 215. URL: <http://surl.li/mmfqz>
- Government of Canada. (2020). *Ukrainian*. URL: <http://surl.li/mmfqd>
- Immigration News. (2023). *Sponsorship for Ukrainians will be open for applications on October 23, 2023*. URL: <http://surl.li/mmfqw>
- Integral Human Development. (2020). *Ukraine: Country Profile*. URL: <https://migrants-refugees.va/country-profile/ukraine/>
- International Organization for Migration (IOM). (2021). *World Migration Report*. McAuliffe, M. and Triandafyllidou, A. (eds.) Geneva. URL: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/WMR-2022.pdf>
- Kostash, M. (1992). *All of Baba's Children*. Edmonton: NeWest Press. 445.
- Lapshyna, I. (2022). Ukraine – Emigration and Displacement in Past and Present. *Migration Weltweit*. URL: <http://surl.li/mmfql>
- OECD. (2022). *Rights and Support for Ukrainian Refugees in Receiving*

Countries. Paris: OECD Publishing.
URL: <https://doi.org/10.1787/09beb886-en>

Stick, M., Feng Hou. (2022). A sociodemographic profile of Ukrainian Canadians: *Economic and Social reports. Statistics Canada*. DOI: <https://doi.org/10.25318/36280001202200400003-eng>

UNHCR. (2022). *Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2*. URL: <http://surl.li/mmfqs>

References (translated and transliterated)

Czumer, W. (1981). *Recollections about the life of the first Ukrainian settlers in Canada*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies. 215 [in English].

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2017). Zovnishnia trudova mihratsiia (za rezultatamy modulnogo vybirkovoho obstezhennia) [External Labor Migration (based on the results of a modular sample survey)]. *Statystychnyi biuletyn – Statistical bulletin*. K. 36 [in Ukrainian].

Government of Canada. (2020). *Ukrainian* [in English].

Honcharenko, S.U. (2008). *Pedahohichni doslidzhennia: Metodolohichni porady molodym naukovtsiam* [Pedagogical research: Methodological advice to young scientist]. Kyiv-Vinnytsia: DOV «Vinnytsia». 278 [in Ukrainian].

Immigration News. (2023). *Sponsorship for Ukrainians will be open for applications on October 23, 2023* [in English].

Integral Human Development. (2020). *Ukraine: Country Profile* [in English].

International Organization for Migration (IOM). (2021). *World Migration Report*. McAuliffe, M. and Triandafyllidou, A. (eds.) Geneva [in English].

Kostash, M. (1992). *All of Baba's Children*. Edmonton: NeWest Press. 445 [in English].

Lapshyna, I. (2022). *Ukraine – Emigration and Displacement in Past and Present. Migration Weltweit* [in English].

OECD. (2022). *Rights and Support for Ukrainian Refugees in Receiving Countries*. Paris: OECD Publishing [in English].

Romanko, I.I. (2020). *Istoriia ta kultura ukrainskoi diaspori* [History and culture of the Ukrainian diaspora]: navch. posibnyk. Kropyvnytskyi: Lotna akademiia Natsionalnogo aviatsiinoho universytetu. 328 [in Ukrainian].

Shadrina, T. (2016). *Ukrainska diaspora v Kanadi: mova «chuzhoi» krainy* [Ukrainian diaspora in Canada: language of the host country]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Seria «Filolohiia»* [Philology]. Vyp. 2(36). 309-314 [in Ukrainian].

SKU. Svitovyi konhres ukrainsiv [World Congress of Ukrainians]. (2022). *Ukrainsi v Kanadi: vid pershoi khvyli doteper* [Ukrainians in Canada: from the first wave to the present]. [in Ukrainian].

Stick M., Feng Hou. (2022). A sociodemographic profile of Ukrainian Canadians: *Economic and Social reports. Statistics Canada* [in English].

Ukrainsi u Kanadi – vid khlibnogo koloska do Ueina Gretskehoiu (2023) [Ukrainians in Canada – from a grain of bread to Wayne Gretskiy]. *Istorychna Pravda – Historical truth* [in Ukrainian].

UNHCR. (2022). *Lives on hold: Intentions and perspectives of refugees from Ukraine #2* [in English].